

# Žatevné klasy boli tohto roku chudobnejšie



DDS Prvosienka Zákamenné, *O milionárovi, ktorý ukradol slnko*, réžia Z. Demková.

Programová rada Scénickej žatvy (aj s pomocou poradných zborov a celého ústavu amatérskej umeleckej tvorby NOC) ako zodpovedný orgán festivalového programu našej najreprezentatívnejšej prehliadky môže sa snažiť ako chce, vylepšiť výročný obraz aktivít širokej škály ochotníckych tvorcov sa nepodarí. Scénická žatva môže byť iba taká, aká bola celá sezóna. A každá sezóna odzrkadľuje aktuálny stav podmienok, ktoré spoločnosť v zastúpení ministerstvom kultúry a jeho orgánmi, ako aj samosprávou pre amatérsku umeleckú tvorbu vytvára.

Viacerí účastníci tohtoročnej Scénickej žatvy spokojní neboli. Nie s programom, ale s úrovňou mnohých súborov, v priebehu sezóny ovenčených víťazstvami postupových i nepostupových prehliadok. Ich rozpaky majú veľmi reálne jadro. Podmienky pre činnosť talentovaných amatérskych divadelníkov dlhodobo – jemne povedané – stagnujú. A vôbec nemáme na mysli iba podmienky finančné, ktoré sú, samozrejme, limitujúce. Oveľa väčší problém (od ktorého sa finančné problémy iba odvíjajú) je, že aj napriek rôznym prehláseniam, uzáverom a plánom, slovenská spoločnosť už 17 rokov nemá sformulované miesto a poslanie umenia a kultúry, inými slovami, na Slovensku nemáme reálnu kultúrnu politiku. Iba krátkodobé priority tej-ktorej vládnej garnitúry... Viacročné tápnanie a improvizovanie, znásobené stále tvrdším bojom o čoraz skromnejšie financie dnes zvyčajne nad všetky umelecké otázky úlohu ak nezarobiť, tak neprerobiť. A tak namiesto snahy o tvorbu osobitých hodnôt mnohé ochotnícke súbory hľadajú istoty minimálnych nákladov na nové inscenácie a zabezpečujú dostatočné počty repríz komerčne úspešných predstavení. A tak sa nám pred očami vytráca jedna zo základných črt amatérskeho umenia – slobodná, spontánna, osobitá tvorba.

K tomuto okruhu základných systémových a ekonomických problémov sa priraďujú ďalšie, na ktoré mnohí ochotníci

vytrvávajú, ale zatiaľ neúspešne poukazujú. Za všetky spoločne chýbajúci systém dostupného vzdelávania talentov, nedostatočnú metodickú pomoc, málo odbornej literatúry, slabú podporu medzinárodných kontaktov. Všetky tieto požiadavky majú spoločného menovateľa opäť v peniazoch. O ne by sa mali vedno starať štátna správa a samospráva – formulovaním priorit štátneho, respektíve regionálneho kultúrneho záujmu, z nich odvodených grantových a nadačných programov a načrtnutého priestoru pre sponzorské aktivity ostatných subjektov. Tak ako je to vo vyspelých európskych krajinách, medzi ktoré samozrejme patríme. Ale dosť už o tom. Ochotníci problémy poznajú, riešenia navrhujú, no situácia asi ešte nedozrela...

Priniesla Scénická žatva 2007 aj pozitíva?

Bolo potešiteľné sledovať záujem divadelníkov najmä mladších vekových kategórií o tvorivé dielne. Z tohto uhla pohľadu sa opäť potvrdzuje vhodnosť termínu festivalu.

Aj ostatný ročník SŽ prezentoval trvalý záujem mladých o divadlo. Nielen v radoch hercov, ale aj prezentáciou ambiciózných inscenačných projektov menej ostrieľaných režisérov. Veronika Pavelková (E. Ionesco: *Lekcia*, DS *Etudy* Kendice), Monika Ondrejková (P. Hudák: *V pondelok pôjdem s tebou*, Súkromná ZUŠ LUDUS Bratislava), Iveta Fodorová a Ľubica Pavesková (Stopárka, DDS ZÁDRAPKY Senica), či Zuzana Demková (*O milionárovi, ktorý ukradol slnko*, DDS PRVOSIENKA Zákamenné) prispeli do programu inscenáciami, ktoré tak skoro nezapadnú do zabudnutia.

Opäť sa potvrdili inšpiračné zdroje slovenskej klasiky. DS *Jána Chalupku* z Brezna tentoraz siahol po *Ferkovi Urbánkovi*. Spolu s režisérom Jánom Sládečkom Brežňania hľadali a nachádzali v obohratom klasikovi nové hodnoty.

Dramaturgickú rozhladenosť mnohých ochotníkov tohto roku prezentovali *Divadlo „A“* a *Divadlo Shanti* z *Prievidze* Krasulovou formálne čistou inscenáciou *Brechtovej Malomeštiakovej svadby*.

Rezultát tohtoročnej odbornej poroty mnohých isto zaskočil. Tvorivý čin roka pripadol súboru zo *Zákamenného* za inscenáciu podľa *Jiřího Wolkra* *O milionárovi, ktorý ukradol slnko*. Réžisérka Zuzana Demková s mladými hercami súboru akcentovali z Wolkra nadčasové a univerzálne témy potreby ochrany najzákladnejších hodnôt ľudstva spôsobom, korešpondujúcim s vekom a rozhľadom súboru a v podobe, umne inšpirovanej modernými technológiami. Súlad výtvarných prostriedkov, videoprojekcie, hudby a štylizovaného hereckého prejavu vyžarovali energiu hlbokého stotožnenia interpretov s témou.

Víťazi Hviezdoslavovho Kubína aj tohto roku prezentovali rôznorodosť práce s kultivovaným slovom. Komorný recitál vďaka *Pavlovi Nátherovi*, *Eve Kášovej*, *Petrovi Hortovi* a *Magdaléne Vilhanovej* ponúkol niekoľko príjemných chvíľ s krásou slova i básnického obrazu.

Z hostí tohto roku asi najviac zaujali dievčatá z *Recitačnej skupiny Tragaču*, *tragaču* z *Prostějova* hravou kompozíciou poézie pod názvom *Tragaču*, *tragaču*.

Scénická žatva teda vydala svedectvá. Každý si z Martina odniesol svoje poznanie. Treba veriť, že mnohé z nich sa zúročia už v nastávajúcej sezóne. Aby sami ochotníci dokázali, že divadlo je silnejšie ako nepriazeň prostredia...

**OLEG DLOUHÝ**  
Foto Filip Lašut

# Publikum ku Scénickej žatve

Vrcholná prehliadka neprofesionálnej divadelnej tvorby Scénická žatva Martin 2007 sa odohrávala pred zaplnenými hľadiskami, za veľkej pozornosti všetkých účastníkov. Anketári Kultúrneho observatória NOC mohli bez problémov uskutočniť v dvoch záverečných dňoch prehliadky 503 ankiet, ktorých výsledky odrážajú názory všetkých aktérov i divákov na festivalové dianie a zároveň prinášajú poznatky o zložení publika z rôznych relevantných aspektov.

## Ku skladbe publika

Popri poznatkoch, ktoré v podstate potvrdzujú predchádzajúce zistenia prieskumov publika SŽ (pozri Javisko, 2006/4) o vyššom zastúpení žien, vzdelanejších a mladých ľudí, anketa priniesla aj závery o kvalite kontaktovania respondentov s divadlom vo všeobecnosti. Zistenia sú o to cennejšie, že ich môžeme konfrontovať s výsledkami celoslovenských reprezentatívnych výskumov na túto tému (pozri: Recepčia umenia na Slovensku po roku 2000, Bratislava, NOC 2004). Výskum V. Blaha z roku 2003 kvantifikoval očakávania o narastajúcom podiele ľudí, ktorí si nenašli za posledný rok ani jedenkrát čas na návštevu divadla: v roku 1995 bolo takýchto respondentov v populácii Slovenska od 15 rokov 56%, v roku 2003 už tento podiel prevyšoval dve tretiny – 67% skúmanej populácie nebolo za posledný rok ani jedenkrát na divadelnom predstavení. Necele štyri percentá populácie možno vo svetle výskumu z roku 2003 považovať za pravidelných návštevníkov divadla s frekvenciou návštev 4 až 6-krát (2,4%) a 7 a viackrát (1,3%).

Publikum Scénickej žatvy sa od celoslovenských pomerov výrazne líši: 54% patrí do kategórie pravidelných návštevníkov divadla (22,1% štyri až šesťkrát za posledný rok, 31,9% sedem a viac návštev divadla za rok). Pre úplnosť: 12,5% nebolo za posledný rok v divadle vôbec, 12,2% – jedna návšteva, dve až tri návštevy – 21,3%.

Vidíme, že ide o diametrálne odlišnú kvalitu vzťahu k divadlu. Je to pochopiteľne dané aj tým, že v zložení našej vzorky je 53% divákov a až 47% účinkujúcich, členov vystupujúcich súborov, lektorov, porotcov... – teda ľudí, ktorí majú k divadlu ako svojmu hobby alebo v rámci profesie bližšie ako typickí reprezentanti skúmanej celoslovenskej populácie. Títo ľudia sa navyše kontaktujú s profesionálnym aj amatérskym divadlom (75%), len približne jeden z desiatich uprednostňuje buď prestavenia profesionálneho alebo amatérskoho divadla (po 10% zo vzorky). Medzi návštevníkmi SŽ 2007 sa teda ocitlo len 6% respondentov, pre ktorých bola návšteva divadla niečím nezvyčajným, keďže divadelné predstavenia nenavštevujú.

Ako sme povedali, súbor publika tohtoročnej Scénickej žatvy možno rozdeliť na dve približne rovnako početné kategórie: 53% radových návštevníkov podujatí a tých účastníkov, ktorí vystupujú na festivale v nejakej osobitnej role. Tieto dve kategórie sa od seba líšia frekvenciou návštev divadla, sú to dva osobitné súbory, ale vôbec nie je možné priradiť súbor radových návštevníkov podujatia k celoslovenskému súboru s proporciami návštevnosti uvádzanými vyššie. O tom všetkom informuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 1: Návštevnosť divadla za posledný rok (v %)

	nebol v divadle	1-krát	2-3 krát	4-6 krát	7-krát a viac	spolu
celoslovenský súbor (2003)	67	18	12	2	1	100
SŽ Martin – diváci (2007)	21	21	30	14	14	100
SŽ Martin – účinkujúci (2007)	3	2	12	31	52	100

Tieto údaje asi najvýstižnejšie dokumentujú, kto je z hľadiska návštevnosti divadla divákom na Scénickej žatve. Najmä údaje o absencii návštevy divadla za posledných 12 mesiacov, ako aj ostatné údaje vcelku pomáhajú spresniť pohľad na diváku obec tohto podujatia v porovnaní s celoslovenskými pomermi i v porovnaní s tými, ktorí sa divadlu venujú ako neprofesionálnej umeleckej tvorbe.

Výsledky prieskumu (aj tých minuloročných) naznačujú ešte jednu pozoruhodnú charakteristiku publika tohto festivalu – každoročné generovanie okruhu jeho účastníkov: aj tento raz bola SŽ 2007 pre 43% publika prvým stretnutím s týmto podujatím, podobne to bolo i v rokoch minulých, keď sa tento podiel pohyboval medzi 35% a 46,5%. Väčšina (57%) zúčastnených sa pritom na inom podujatí neprofesionálneho divadla v tomto roku nezúčastnila – pri hodnotení tohto faktu treba brať do úvahy, že ako priami aktéri festivalu museli prejsť sitom prehliadok (bližšie pozri štatistické údaje v prílohe).

Pre organizátorov podujatia má význam aj zistenie, že až 42% publika uvádzalo ako svoje bydlisko Martin – v ostatných rokoch to bolo od 17,5% po 36%. Tento fakt a najmä pozorovaný trend vývoja asi nasvedčujú tomu, že podujatie si nachádza stále väčšiu obľubu aj u samotných Martinčanov.

Scénická žatva je zo sociologického hľadiska teda podujatím určeným pre vyhranené publikum s orientáciou na svet divadla, schopným kvalifikovane posúdiť a precítiť nielen úroveň jednotlivých inscenácií, ale aj organizačné otázky podujatia; dá sa predpokladať – na základe ďalších výsledkov výskumov, ktoré máme v KO NOC k dispozícii – že ide o publikum, ktoré má oveľa bližšie i k ďalším druhom kultúry a umenia ako bežný, štatistický reprezentant slovenskej populácie.

## Hodnotenie Scénickej žatvy 2007

Podľa vyjadrení respondentov, hodnotiacich celkovú úroveň tohtoročného festivalu, môžeme hovoriť o SŽ 2007 ako o úspešnom podujatí. Vysoký podiel (17%) respondentov, ktorí úroveň podujatia nevedeli posúdiť, možno pripisovať na vrub relatívne vysokému počtu tých, ktorí pred uskutočnením ankety videli zatiaľ len jedno predstavenie (24%), alebo dokonca ani jedno (8%). V budúcnosti bude potrebné zvážiť, či by nebolo adekvátnejšie realizáciu ankiet kumulovať do jedného dňa.

Tabuľka 2: Hodnotenie celkovej úrovne SŽ v rokoch 2003 – 2007 (v %)

Ako hodnotíte celkovú úroveň tohto podujatia?	2003	2004	2005	2006	2007
je veľmi dobrá	13,8	54,7	43,8	25,7	42,7
je skôr dobrá	43,6	37,9	48,2	39,5	36,3
je skôr zlá	6,0	0,8	1,2	9,1	3,2
je veľmi zlá	0,6	0,2	0,2	3,2	0,6
neviete to posúdiť	6,0	6,4	6,6	22,5	17,2

Respondenti so základným vzdelaním (tj. najmä mladí vo veku 15 – 17 rokov, ktorí ešte nemajú ukončený vyšší stupeň vzdelania) hodnotili pozitívne („je veľmi dobrá“) úroveň podujatia najčastejšie (57%). S narastaním vzdelania a veku sú hodnotenia rezervovanejšie. Festival pozitívnejšie hodnotia respondenti, ktorí sa na ňom zúčastňujú ako členovia súborov či v iných odborných pozíciách (veľmi dobrá úroveň – 30% diváci, 56% – ostatní zúčastnení).

V prieskumoch organizovaných na predchádzajúcich ročníkoch SŽ sa odkrylo, že publikum dokáže diferencovať medzi jednotlivými komponentmi, z ktorých pozostáva organizácia podujatia. Tak to bolo aj v tomto roku (pozri tabuľku v prílohe). Najčastejšie vyjadrovali respondenti veľkú spokojnosť s možnosťami stretnutí s blízkymi ľuďmi, ktoré podujatie otvára, s atmosférou festivalu ale aj termínom podujatia. Opäť sa však vynoril problém s propagáciou podujatia, aj keď nie v takej podobe ako v minulom roku (17% nespokojných, predtým 21%). V tabuľke 2 uvádzame frekvencie prvého stupňa hodnotiacej škály („veľmi spokojný“) v jednotlivých rokoch. Sú to pre organizátorov podujatia určite užitočné informácie.

### O poézii

*Dobrá je báseň, ktorá prenikne k ľudskému srdcu. Iného kritéria niet.*  
(Laxness)

*Cieľom poézie je, aby básnik urobil vzrušujúcejším to, čo zobrazuje.*  
(Aristoteles)

*Najväčšia sila a moc človeka tkvie v reči, ktorá mu dovoľuje vyjadriť všetko, čo mu príde na myseľ. Aj básnické umenie je veľmi smelé a slobodné.*  
(Dión Chrysostomos)

## Krásna jeseň v Dolnom Kubíne...



Michal Pirník, Juraj Gembeš, Róbert Balušik.

Je úplne jedno, či prší, či svieta slnko, pretože v našej duši je snečno, teplo a „nádejnaté a očakávavo“ – pretože prichádza krásne slovo. A opäť nezáleží na tom, či vo verši či v prozaickej forme, len nech svieta na cestu dobrou, láske, talentu.

Detský prednes na Hviezdoslavovom Kubíne je zvláštnou

Vidíme, ako postupne narastala frekvencia spokojnosti s termínom podujatia, s úrovňou prezentovaných inscenácií, s možnosťami stretávania na tomto fóre, zvýšil sa aj podiel ľudí spokojných s organizačným chodom festivalu, spektrom prezentovaných inscenácií, s atmosférou podujatia. Je to iste dobré východisko pre prípravu ďalších ročníkov Scénickej žatvy.

### Na záver

Scénická žatva Martin 2007 patrí do zlatého fondu slovenskej kultúry. Je dobré, že máme pri príležitosti jej 85. ročníka k dispozícii aj informácie o vzťahu publika k tomuto významnému podujatiu.

**ĽUDOVÍT ŠRÁMEK**  
Foto Filip Lašut

Celú správu si môžete prečítať  
na [www.scenickezatva.nocka.sk](http://www.scenickezatva.nocka.sk)

kategóriou: nesúťažá sa, „prehliadkuje“ sa. Možno niektorí pridávajú slovíčko „iba“ (pedagógovia, funkcionári škôl túžiaci po vavrínoch, súťažiaci, ktorí by si prípadné víťazstvo mohli priložiť k prihláške na strednú školu a získať bonus niekoľkých bodíkov). V uponáhlanom a dravo súťaživom svete však prehliadka prináša viac potešenia a menej stresu. A nenúti merať často nemerateľné hodnoty. Napokon – svoju dávku trémy a súťaživosti si každý účastník celoslovenského kola vyčerpá už na predchádzajúcich úrovniach, v tom najvyššom už vlastne o nič nejde – iba o to: zaujať svojho diváka a obdarovať ho dobrým slovom. Nie je to účasné?

Prehliadka – podľa slovníka – znamená „dôkladné prezeranie, prehliadnutie s cieľom zistiť niečo“, a tak podávame dobrú správu: zistili sme, že deti a ich pedagógovia sa každoročne nechajú zväbiť mámením uchopiť neuchopiteľné, pokúsia sa preniesť krásu chladom všednosti a nesmeli ju podarovať všetkým, ktorí o to stoja. Lektorský zbor i diváci v Dolnom Kubíne sú vďačnými prijímateľmi a za nich všetkých vravím: ďakujem. A – tak trochu sucho – sa pýtam: aký je stav detského prednesu na Slovensku? Slušný. Nebolo prednesu bez talentu, a tam, kde sa stretla dobrá dramaturgia s osobnosťou dieťaťa a hovorili jednou rečou – to bola úplná pohoda pre všetky zmysly, ktoré divák mohol zapojiť.

Najjednoduchšou sa javila **I. kategória**. Nie snáď preto, že by bola uniformná – to nie, naopak, žiarila všetkými odtieňmi farieb dúhy, no bola neopakovateľná tým, ako detská spontánnosť a nadšenie dokázali preklenúť „neprirodzené“ podmienky verejného vystúpenia. Myslím, že k tomu dopomohol aj režisér Roman Večerek, ktorý recitátorov nespútal prílišnou zodpovednosťou a celé